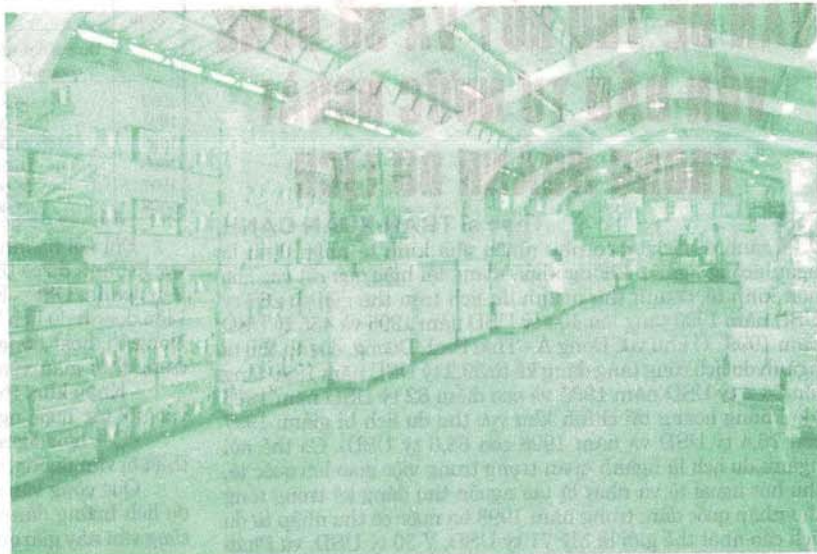

1. Tình trạng bỏ sót hộ

Ngày nay chính sách thuế của nước ta đã và đang được chỉnh lý, bổ sung và hoàn thiện cho phù hợp với tình hình phát triển của đất nước. Ngành thuế đang đặt ra mục tiêu là cải tiến toàn bộ quy trình quản lý thu thuế để áp dụng đối với các loại thuế, thực hiện cải cách quản lý hành chính thuế bước 2, tiến dần tới việc áp dụng phương pháp quản lý thu thuế hiện đại. Một trong những nhiệm vụ được nêu là phấn đấu quản lý 100% số đối tượng sản xuất kinh doanh trên địa bàn và chấm dứt tình trạng thất thu về đối tượng nộp thuế. Mục tiêu này tương chừng như đơn giản thông qua việc cấp mã số thuế, nhưng thực tế có những vướng mắc nhất định.

Kết quả nghiên cứu về đối tượng nộp thuế trong thời gian qua cho thấy, trong khu vực kinh tế ngoài quốc doanh hiện nay có hơn

MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ TÌNH TRẠNG BỎ SÓT HỘ TRONG THU THUẾ HIỆN NAY

Thạc sĩ NGUYỄN THỊ DUYÊN MAI

1.000.000 hộ kinh doanh cá thể được quản lý theo phương pháp chuyên quản. Tuy nhiên, việc tổ chức rà soát nắm đầy đủ các đối tượng có sản xuất kinh doanh trên địa bàn đưa vào diện quản lý thu thuế thường xuyên còn kém. Qua kiểm tra thực tế ghi nhận số hộ kinh doanh thuộc diện phải lập bộ quản lý thu thuế nhưng chưa được lập bộ quản lý thu chiếm trên 10% tổng số hộ đã được lập bộ. Việc bỏ sót hộ trong thời gian qua chủ yếu do một số nguyên nhân sau:

Theo cơ chế tài chính cũ, dự toán thu thường được xây dựng từ cơ sở lên, cơ quan cấp trên thường giao kế hoạch thu dựa trên dự toán thu của cơ sở cộng với một tỷ lệ "phần dẫu" nhất định. Thông thường cơ sở luôn lập dự toán nhỏ hơn nguồn thu, do đó càng lập thì số liệu đưa lên càng giảm vì số hộ dự phòng ở các cấp càng nhiều (hiển nhiên bên cạnh việc giảm hộ, các đơn vị lập dự toán còn giảm nhiều

thứ khác như doanh thu bình quân, lợi nhuận bình quân... ở đây chỉ xin bàn đến việc giảm số hộ chịu thuế).

Những hộ được giấu này thường được ém trong các bộ phụ hoặc bộ không thường xuyên. Nó như một kênh điều tiết cho tiến độ hoàn thành kế hoạch. Nếu kế hoạch thu thực hiện yếu, thì những hộ này sẽ được thu ráo riết như là một nguồn bổ sung để hoàn thành kế hoạch. Nếu kế hoạch thu thực hiện tốt thì số thuế của những hộ này có thể được ghim lại ở người nộp thuế dưới dạng nợ thuế (thường thì không xử phạt). Có một số trường hợp cán bộ thuế lợi dụng thu thuế của những hộ này nhưng không xuất biên lai (gọi là tiên thu) chiếm dụng tiền thuế sử dụng cho mục đích cá nhân, cuối năm xuất biên lai cho hộ và lập giấy nộp tiền

vào ngân sách.

Trường hợp cán bộ thu lợi dụng thu gom tiền thuế của những hộ này và bỏ trốn cùng không phải là không có. Trong thực tế quản lý mã số thuế hiện nay, những hộ này thường đã được cấp mã số thuế đầy đủ và phần lớn đã nằm trên bộ phụ.

Cạnh đó có những hộ kinh doanh không hề kê khai và cũng không hề có tên trong bộ thuế. Các hộ này tuy không nộp thuế cho nhà nước nhưng phải "nộp thuế" cho một số cá nhân, tập thể khác, vì vậy cho là họ trốn thuế thì cũng không phải. Đó là những hộ nhỏ có thu nhập thấp nhưng có hộ từ khi ra kinh doanh là hộ nhỏ nhưng đến khi kiểm tra thì đã trở thành một hộ bậc trung. Về nguyên tắc, những hộ có mức thu nhập thấp chỉ nộp thuế môn bài và thông qua việc xem xét của hội đồng tư vấn được cấp giấy miễn thuế có thời hạn. Tuy nhiên, phần lớn những hộ này không được làm thủ tục miễn thuế theo quy định mà được bàn giao về cho xã, phường để thu thuế không xuất biên lai, một số nơi gọi là thuế phường (!). Một số cán bộ thuế quản lý địa bàn cũng ăn theo tách ra một số hộ coi như thuộc diện xã, phường quản lý nhưng tự thu bỏ túi hoặc để lập quỹ trái phép. Một số cán bộ tài chính xã, phường cũng lạm dụng bộ ngoài ngân sách xã, phường dùng cho cá nhân. Cơ quan thuế địa phương hoàn toàn không nắm được nguồn thu này, hoặc một số có biết nhưng coi đây là khoản hữu hảo cho việc xây dựng ngân sách phường và cũng là điều kiện vật chất để chính quyền xã, phường hỗ trợ cho công tác thu thuế trên địa bàn.

Các trường hợp sót hộ trên gây thất thu cho ngân sách nhà nước không nhỏ, bên cạnh đó chúng còn gây khó khăn trong việc quản lý mã số thuế của nhà nước, tạo sự phiền hà, tùy tiện trong hành xử của cán bộ thuế và các đối tượng nộp thuế.

2. Một số giải pháp nhằm khắc phục tình trạng bỏ sót hộ

Để hạn chế những tổn thất trên và nâng cao chất lượng thu ngân sách, hệ thống kiểm soát nội bộ trong qui trình nộp thuế cần phải hoạt động hiệu quả hơn thông qua các biện pháp nhằm phát hiện ra việc giấu hộ hay bỏ ngoài sổ sách.

a. So sánh số hộ :

Gọi H_m : Là số hộ trong bộ thuế môn bài (kể cả môn bài của những hộ mới phát sinh).

H_t : là số hộ trong bộ thuế Giá trị gia tăng (GTGT) và thu nhập doanh nghiệp (TNDN) theo phương pháp trực tiếp (theo luật thì những hộ thu nhập thấp thuộc diện miễn thuế GTGT và TNDN cũng phải có tên trong bộ này).

H_k : Là số hộ trong bộ thuế

GTGT và TNDN theo phương pháp khấu trừ.

H_p : Là số hộ kinh doanh theo dõi trên bộ phụ.

H_{db} : Là số hộ nộp thuế môn bài riêng nhưng nộp thuế GTGT và TNDN chung như một số hợp tác xã kinh doanh vận tải... Số liệu này đưa vào công thức theo nguyên tắc lấy tổng số hộ thuộc diện này đã lên bộ môn bài trừ đi số đầu mối của các hộ này trong bộ thuế GTGT.

Gọi H : Là tổng số hộ kinh doanh chịu thuế GTGT và TNDN trên địa bàn thì: $H = H_t + H_k + H_p + H_{db}$

Nếu $H_m > H$: Phần chênh lệch là số hộ giấu để dự trữ nguồn thu

Nếu $H_m < H$: Phần chênh lệch là số hộ môn bài chưa được quản lý

Trường hợp : $H_m = H$ là phù hợp.

b. Kiểm tra bộ phụ

Bộ phụ dùng để theo dõi các hộ mới ra kinh doanh, hoạt động kinh doanh chưa ổn định, hoặc những hộ kinh doanh thời vụ như kinh doanh Tết, Trung thu... Về nguyên tắc, những hộ đã ra kinh doanh được 3 tháng thì phải đưa vào bộ chính không được theo dõi trên bộ phụ nữa. Những hộ kinh doanh bán thời gian thường xuyên như ăn sáng, ăn khuya, cơm trưa... đều phải được theo dõi trên bộ chính. Do việc theo dõi kiểm soát bộ phụ trong thời gian gần đây có nhiều lỏng lẻo cho nên một số nơi để số hộ trên bộ phụ tăng lên đáng kể, chập chờn vào bộ chính. Do số hộ trên bộ phụ là số hộ không ổn định, vì vậy thường không được lấy làm căn cứ để xây dựng kế hoạch thu, nên vào những dịp chuẩn bị làm kế hoạch, số hộ trong bộ phụ ngày càng tăng lên đáng kể. Cần phải rà soát bộ phụ và thường xuyên đưa các hộ kinh doanh đủ tiêu chuẩn vào bộ chính để quản lý thu chặt chẽ.

c. Chấm bảo soát hay chấm bộ

Đây là một nghiệp vụ kế toán thuế thường xuyên mà bất kỳ kế toán thu nào cũng đều phải thực hiện. Thực hiện tốt việc chấm bảo soát hay chấm bộ, có thể nắm chắc ngay số hộ được miễn thuế, số hộ đã nộp thuế và số hộ tổn động thuế ngay trong từng thời điểm của từng địa bàn và có kế hoạch, biện pháp tương ứng xử lý kịp thời. Có thể thông qua chấm bộ phát hiện ngay ra được những hộ dự phòng ở từng địa bàn, đồng thời thông qua việc kiểm tra xác minh ở những hộ tổn động để ngăn ngừa kịp thời tình trạng chiếm dụng tiền thuế của cán bộ thuế.

d. Kiểm tra địa bàn

Việc kiểm tra địa bàn là một việc làm cần thiết nhưng không phải là một việc làm thường xuyên. Không nên biến việc kiểm tra địa bàn thành việc đi nắm tình hình kinh doanh,

nộp thuế của các hộ theo hướng chung chung. Việc kiểm tra, kiểm soát phải ngày càng tinh vi để các đối tượng nộp thuế cảm thấy thoải mái và không tạo điều kiện cho việc thỏa thuận giữa cán bộ thuế với chủ hộ kinh doanh trong việc gian lận thuế. Vì vậy khi phát hiện trên sổ sách có hiện tượng đáng ngờ thì phải tiến hành tra địa bàn ngay. Thông qua công tác kiểm tra địa bàn có thể phát hiện được số tiền thuế bị chiếm dụng bằng cách so sánh giữa số thực nợ mà hộ giải trình với số nợ thuế trên sổ bộ, biết thực chất của việc miễn thuế cho các hộ có thu nhập thấp thông qua việc ước định quy mô kinh doanh với tiêu chuẩn miễn thuế, phát hiện những hộ kinh doanh bị bỏ quên, góp phần làm lành mạnh hoá công tác thu thuế trên địa bàn.

Để khắc phục hiện tượng sót hộ cần kiên quyết thực hiện những biện pháp:

- Quán triệt cho tất cả cán bộ thuế tính nghiêm trọng của việc cố ý sót hộ kể cả cho việc đảm bảo kế hoạch thu hay cho mục đích nào khác.

Xử lý kỷ luật đối với các trường hợp giấu hộ để xây dựng dự toán thu thấp một cách thiếu trung thực, từng bước đổi mới công tác giao kế hoạch thu hàng năm, tránh tình trạng dưới giấu bớt, trên thêm vào một cách không có cơ sở chỉ nhằm đảm bảo số thu được giao mà không có tính khả thi.

Duy trì nghiêm kỷ luật của công tác chấm bộ tại bộ phận kế toán thu, cuối kỳ chấm bộ phải báo cáo ngay số thuế tổn động của từng hộ và số biên lai thu nhưng không có tên trong bộ thuế để có kế hoạch kiểm tra xử lý kịp thời cũng như để bổ sung vào bộ những trường hợp chưa có tên trong bộ.

Xử lý nghiêm các trường hợp chiếm dụng tiền thuế cũng như các hiện tượng thông đồng chuyển hộ sang thu phí như hiện nay, ra quyết định miễn thuế cụ thể cho từng đối tượng thuộc diện được miễn thuế để hạn chế bớt khả năng những nhiều trong công tác miễn thuế.

Mỗi cán bộ quản lý thu phải lập sổ theo dõi nộp thuế cho từng hộ, trong đó có ghi số thuế thông báo hàng tháng và số đã nộp từng tháng kèm theo các chứng từ gốc nộp thuế để rút ngắn thời gian kiểm tra địa bàn.

Thực hiện tốt công tác quản lý chống sót hộ không chỉ có tác dụng giải quyết những tiêu cực trong quản lý, quản lý tốt nguồn thu, giảm bớt phiền hà cho nhân dân mà còn góp phần trong việc khắc phục nạn của quyền, sách nhiễu, tiến đến việc áp dụng phương pháp quản lý thu thuế hiện đại ■